

KAYINVALİDE*

Muhammed-i HİCÂZÎ**

Çeviren: Nurgül KINA***

Hiçbir zaman resim yapmamış ve şiir ortaya çıkartmamış; fakat yaradılışında şair ve ressam olan bir arkadaşım vardır. Onun gördüğü şeyleri biz göremiyoruz. Her ne kadar suskun da olsa gülle, yeşillikle konuştuğu bazı sözleri biz anlamıyoruz. Devamlı bazı güzelliklerin peşindedir. Ancak onun beğendiği güzelliği, kendisinin bilip söyleyememesi için bin şartı vardır. Bu yüzden, şimdiye kadar ömrünün inci tanesini bulup evlenememiştir.

Bir ay önce, yardım zamanıdır diye geldi. Eğer gerçekten benim mutluluğumu istiyorsan, kendini beğenmişliği ve onuru bırakmalısın ve hatırım için aşağılansan bile ricama razı olmalısın.

“Arkadaşın için olan bir istekte, aşağılanma olsa da olmasa da zevk vardır” dedim. Zavallılık, insanın kendini beğendiği ve kendisi için onun bunun yanında ağlayıp inlediği bir vakittir. Eğer neden diye sorarsan, bilmiyorum. Ama bu konu öylesine doğaldır ki bilgili ve bilgisiz (kişiler), kendini beğenmişlerin hepsinden nefret ediyorlar. Oysa âşıklara hizmet ediyorlar. Her ne kadar birisi aşk yolunda aşağılanmaya katlansa da, bizim gözümüzde daha değerli oluyor. Ancak bencillik için bir adım atarsan, gönüllerdeki derecen daha aşağıya iner. Görünüştteki saygı, ölçü olarak kabul edilmemelidir. Çünkü güçlü insanlara gösterilen saygı ya korkudandır ya da tamahtandır.

Ağzını açıp “Bu anlaşılmaz işin sırrını biliyor musun”? demek istersin. Diyecek bir sözüm yok, ama ben şu anda psikoloji dersine senin mutluluğundan daha çok ilgiliyim. Çabuk söyle! Mutlu olman için elimden ne gelir?

“Fılan beyin kızını görüp beğenmişim ve kızı istemişim. Henüz onun evlenme vakti değildir diye bazen özür diliyorlar, bazen de nişanlısı var yani sen kızıma lâyık değilsin! diyorlar. Ben ne yapayım, yanılmışım. Süslü kalp, paradan

* *Kayınvalide* (Mâderzen) adlı kısa öykü, Muhammed-i Hicâzî'nin *Âyîne* (Ayna) adlı hikâye mecmuasının (1. cilt, Çâphâne-i Ofset-i Gülşen, 18. baskı, Tahran, 1352 hş.) 250-253. sayfaları ile Prof. Dr. Nimet Yıldırım'ın *Mutûn-i Mu'âsir-i Fârsî*, (Erzurum, 2011) adlı kitabının 6-9. sayfaları arasında bulunmaktadır.

** Muhammed-i Hicâzî, 1901 (1280 hş.) yılında Tahran'da doğmuştur. Yükseköğrenimini, Fransa'da tamamlamıştır. Devlet memurluğu görevine, Fransızca tercüman olarak başlamıştır. 1938 (1317 hş.) yılında *Îrân-i İmrûz* gazetesinde editör olan Muhammed-i Hicâzî, aynı zamanda İranlı çağdaş bir yazar ve senaristtir. Politikayla da ilgilenen Hicâzî, 1991 (1330 hş.) yılında Hüseyîn-i 'Alâ'nın kabinesinde ve kısa bir süre de Doktor Muhammed-i Musaddık'ın iktidar olduğu dönemde Başbakan Yardımcılığı görevini üstlenmiştir. Yirmi yıla yakın da Tahran Senatörü olan Muhammed-i Hicâzî, 30 Ocak 1974 (10 Behmen 1352 hş.) tarihinde vefat etmiştir.

*** Tahran Üniversitesi Edebiyat ve İnsanî Bilimler Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, nurgulkina@windowslive.com.

ve makamdan daha güzeldir ve daha kalıcıdır düşüncesiyle para bulmak yerine, yapabildiğim her şeyi kendisi için düşünce ve gönül güzellikleri, iyilikleri ile süsledim. Şimdilik bu içten süslemeyi ve serveti kimseye göstermenin mümkün olmadığını görüyorum. İki metelik parayla eşitlik mümkün değildir. Elbette servet ve makam sahibi olan birisi, kızını benim gibi fakir bir adama vermez. Hâlbuki sağlıklı düşünürse, benimle onun arasında hiçbir fark yoktur. Ben de yemek yiyip uyuyorum. O da, bütün servetiyle bundan fazla bir iş yapamaz. Her biri kendi hacmi kadar bir alan kaplayan dünya eşyasının bir miktarı dışında, onun malı olduğunu sanıyor. Ama bütün bu sorunlara rağmen, kızı senden istiyorum. Çünkü kızın babasıyla çok yakın arkadaş olduğunu biliyorum.

Doğrudur, ben kızın babasıyla samimiyim; onun diyarına ve hayatına aşinalığım var. Bu nedenle, bu kavuşmanın gerçekleşmeyeceğini gördüm. Fakat arkadaşımın acıma duygusu uyandıran yüzüne ve yürek yakıcı feryadına dayanamadım, gerçeği sakladım ve “Baş üstüne. Cesaret göstereceğim” dedim.

Babanın yanına gittim ve elimden geldiği kadar arkadaşımın iyiliklerinden, ahlâksal faziletlerinden ve bilgilerinden kanıt gösterip örneklerle anlattım. “Eğer karı ve koca arkadaş olmasalardı, bin devlet ve makam ile mutlu olmayacaklardı. İki kişinin mutluluğu, her ikisinin ya da en azından onlardan birisinin temiz, iyi ve bilgili olduğu zamanda olur. Benim bu arkadaşım, ahlâk ve vefa sahibidir. Eğer milyonlarım olsaydı, kızıyla birlikte ona verirdim.”

Kendi aklından ve çabasından dolayı mala ve makama ulaştığını sanan bir kişi, geri kalmışların lafına gülüyor ve “Bunlar şiiirdir ve felsefe” diyordu.

O da bana güldü ve “Beyefendi bunlar şiiir ve felsefedir. Eğer bu kişi benim kızıma lâyıık olsaydı, bu yaşa kadar bir çaba gösterirdi. Bendenizin, iç güveysi damada ihtiyacı yok. Gitsin, kendisi gibi ahlâklı ve bilgili bir kız alsın, niçin gözünü benim malıma dikmiş!” dedi.

“Öyleyse, onun kalbi kırılmasın diye bir düşünelim” dedim.

“Çok tuhaf konuşuyorsun, yoksa ben başkalarının yufka yürekli sorumlusu muyum? Umurumda değil!” dedi.

“Peki, ama bu kişinin her meclise ve toplantıya girmeye izni vardır, herkes onu sever; sizin hakkınızda kötü söz söylemesi iyi olmaz” dedim.

“İsteddiği her saçmalığı söylesin, akıllılar bilirler; ancak yine sizinle iş birliği yapmaya hazırım. Sizin düşündüğünüz her şey iyidir” dedi.

Her ikimiz de bir süre düşünmeye daldık, birden aklıma bu husus geldi. “Sizin kendinizi razıymış gibi göstermeniz, nihayette hanımınızın kabul etmemesi daha iyi olacaktır” dedim. Bu fikri her ikimiz de beğendik.

“Fakat hanım ziyarete gitti, dönene kadar bir iki hafta sabretmemiz gerekiyor” dedi.

Arkadaşıma, baba razı oldu diye müjde götürdüm. “Ancak, hanım ziyaretten dönene kadar beklememiz gerekiyor” dedim. Üstünden büyük bir yük kalkmıştı. Geri dönmesi daha kolay olacaktı. Bu birkaç günü, aşkla ve ümitle göreceğim diye mutlu ol...

Valide hanım döndü, bir ziyafet düzenlendi. Hanım ve bey bir tarafta, ben ve arkadaşım onların karşısında birbirimizin yanına oturduk. Her şeyden konuşuyorduk. Hanım son derece güler yüzlü bir şekilde bizi ağırladı. Arkadaşım kayınvalidenin davranışlarından ve bakışlarından mahvolmuştu. Kendi mutluluğunu ve bahtsızlığını bu ağzından çıkacak bir kelime sözde gördüğünü anladım. Gönlüm onun için yanıyordu. Mümkün olduğu kadar bu ümit bağıni kesmemeyi istiyordum. Hatta bu esnada büyük bir deprem olsaydı ve hepimizin işini toptan düzeltseydi. Ancak, sonunda meclisi sona erdirmek gerekiyordu. Riske girip şöyle dedim: “Sizi onurlandırmamızdaki amaç; Peri Hanım’ı değerli arkadaşşıma istemektir. Gerçekten kendileri, her bakımdan bu mutluluğa lâyıktır. Gerekli olan şeyler, niteliklerinde açıklanmıştır...”

Arkadaşım kıyafetimin ucunu tutup çekiştiriyordu. Amacının ne olduğunu anlamıyordum. Daha sert çektir, ondan gözlerimi kaçırđım. Kaşıyla, gözüyle ve diliyle “Artık sus, yeterlidir” diyordu. Allah’tan, hanımın ve beyefendinin kafaları aşağıdaydı. Bizim işaretlerimizi görmediler. Hanım kafasını kaldırıp “Vallahi, ilk önce hayır demeyi düşünüyordum, fakat bu beyi beğendim ...” dedi.

Hanım’ın sesi kesildi.

Beyefendinin hanımın elbisesini çekiştirdiğini ve omzunu dürttüğünü gördüm. İstedikleri kadar birbirlerine işaret etsinler diye başımı aşağıya eğdim. Çok uzun sürmedi, kadın “Hayır, henüz Peri’nin evlenme vakti değildir” dedi.

Arkadaşım onun sözünü kesip “Müsaade ediyor musunuz?” dedi.

Mecburen ayağa kalkıp yola koyulduk. Odanın kapısından dışarı çıkmamıştık ki hanım beni kenara çekti ve yavaşça “Ben, Peri’yi sizin bu arkadaşınıza veriyorum, bey ile işiniz olmasın. Yarın geliniz, beni görünüz. Kızın sorumluluğu bendedir” dedi.

Arkadaşıma yetiştim ve gönlünde nasıl bir kıyametin koptuğunu yüzünden okudum. “Allah aşkına söyle, çok mu üzülyyorsun?” dedim.

“Çok” dedi.

“O halde gönlünü ferah tut, iş tamamdır” dedim.

Bir cevap vermedi. “Yani kız senindir, yoksa hanımın beni kenara çektiğini görmedin mi?” dedim. “Ben bu kocayı kızşıma beğendim. Sorumluluk bendedir ” dedi.

Uzun bir âh ile şöyle dedi: “Ne fayda...”

Allah göstermesin, aklını kaybetmiş olabileceğinden korktum. “Anlamıyorum, gerçeği söyle” dedim.

“Öğrenmeyi istemek yerine, benimle dalga geçersin diye gerçeği söylemeye korkuyorum. Gerçek şu ki; ben kızın yaşlılığını, annesinin yüzünde görüp nefret ettim. Kız güldüğünde, ağzının sağ köşesi biraz aşağı iniyordu; genç kızın yüzünde fena değildi. Fakat ben, aynı hareketi annenin yüzünde gördüm ve korktum. Sadece bu bir hareket değildi. Çoğunlukla annesinin yağcı ve çirkin bakışları, hareketleri ve yüzünün bütün mimikleri tıpkı kızının yaşlandığındaki yüzü, hareketleri ve bakışları gibiydi. Birkaç yıl sonra ben böylesine yaşlı bir kadınla nasıl yaşayayım? Görücüye gitmeden önce kızın annesini görmediğim için elbette, suç bendedir. Eğer ilerde evlenmek istersem, ilk önce kızın annesini göreceğim...” dedi.

“İşin sonunu, her zaman kayınvalidenin yüzü gibi görebilseydik ne iyi olurdu.”